

POM/...

[5324]

G/WE.

7 Juli

0

No. G 14039

HEEFT OP O.A. GESTAAN

Onderwerp: Onderhoud met
Anak Agung.

Bijlage : 1

HN

FOTO-Bt.Z.
No. 26787

COPIE NAAR M GEZONDEN.

DATUM: 13. 7. 1950 *akt. lgg*
k 9/2

Ik heb de eer Uwer Excellentie in vouwe dezes te doen toekomen een interne nota van Dr.Graf, naar de inhoud waarvan ik mij korthedshalve verwijzing moge veroorloven.

Het komt mij voor, dat de inhoud van deze nota Haar belangstelling zal hebben.

DE HOGE COMMISSARIS,
voor deze
De Politieke Adviseur,

(C.W.A.Schurmann.)

Zijner Excellentie de Minister van
Uniezaken en Overzeese Rijksdelen,
te
's-Gravenhage.

No. G 14039

Djakarta, 6 Juli 1950

Hedenmorgen had ik een onderhoud met de RIS-minister van Binnenlandse Zaken, Anak Agung, over de meningsverschillen, welke tussen R.I.S. en R.I. zijn gerezen t.a.v. de vorming van de eenheidsstaat.

De minister verklaarde, dat o.m. over de aanwijzing van de hoofdstad van de toekomstige staat in de op 30 Juni j.l. tussen R.I.S. en R.I. ministers gehouden bespreking geen overeenstemming kon worden bereikt.

Op grond van een door het R.I.-kabinet genomen beslissing stelden de aanwezige R.I.-ministers zich op het standpunt, dat Djokja de regeringszetel zou dienen te worden van de nieuwe staat.

De R.I.S.-delegatie kon zich hiermede niet verenigen en baseerde zich daarbij hoofdzakelijk op overwegingen van praktische aard. Zo betoogde Ir. Laoh, dat de omgeving van Djokja zich niet voor stadsuitbreiding leent en dat alleen al de verbetering van de thans reeds ontoereikende watervoorziening aldaar op zeer grote moeilijkheden zou stuiten. Een ander argument was, dat onmiddellijke overbrenging van het regeringsapparaat naar Djokja een langdurig bestuursvacuum zou tengevolge hebben, waarvan in het huidige tijdsbestel ernstige consequenties moesten worden verwacht. De R.I.-ministers bleven echter volharden bij hun eis, dat Djokja hoofdstad zou worden en bleken zelfs niet bereid tot een compromis. Hoewel van die zijde werd erkend, dat de accommodatie, die Djokja momenteel biedt, ontoereikend is om in deze stad de zetel van de regering te vestigen, meende men aan dit bezwaar niet te veel waarde te mogen toekennen, aangezien het ondervangen zou kunnen worden door spreading van de ministeries. Men nam aan, dat aan de efficiënsy van het regeringsapparaat niet zou worden tekort gedaan, indien enkele ministeries b.v. in Klaten en Magelang zouden worden ondergebracht.

Anak Agung zelf is van mening, dat Djakarta minder geschikt is voor hoofdstad, aangezien deze plaats te onrustig is en een cosmopolietisch in stede van een Indonesisch karakter draagt. "Er zijn", aldus Anak Agung, "hier nog zoveel Nederlanders en andere vreemdelingen". Ook bleven verschillende ministeries bezet door een hoog percentage Nederlandse ambtenaren, soms tot 70%. "Op mijn eigen ministerie werken nog 30 Nederlanders."

Volgens de minister zou, gezien de bestaande accommodatie en de mogelijkheden tot uitbreiding, aan Bandung de voorkeur moeten worden gegeven boven Djokja. Wil men blijven vasthouden aan Djokja, dan zal het noodzakelijk zijn een 5- of 10-jarenplan te ontwerpen, dat voorziet in een geleidelijke overbrenging van de departementen.

Naar Anak Agung verder mededeelde, is de op 19 Mei j.l. aangewezen commissie van 14 tot het wijzigen van de Voorlopige Constitutie met haar arbeid gereed gekomen.

Men is thans nog bezig de redactie van enige artikelen bij te schaven.

Op mijn vraag, of in dit ontwerp, evenals in dat van de Senaatscommissie geen bepalingen meer voorkomen over de zelfbesturen, werd door de minister ontkennend geantwoord. De bijzondere positie van de radja's wordt gewaarborgd. Van een contractsverhouding (zoals neergelegd in de Voorlopige Constitutie) is echter afgezien.

De punten, waarover 30 Mei j.l. geen overeenstemming werd bereikt, zullen 15 dezer nogmaals in een conferentie tussen R.I.S.- en R.I.-ministers worden besproken.

De minister acht het niet uitgesloten, dat tenslotte toch een compromis zal tot stand worden gebracht.

Hierna bracht Anak Agung het onderwerp van gesprek op de verhouding Nederland-Indonesië. Zeer bitter liet hij zich uit over de koloniale mentaliteit, die hij onder Nederlanders nog steeds aantrof. Enige tijd terug werd de minister, rijdende op de weg naar Djatinegara, niettegenstaande zijn chauffeur signalen gaf, bijna aangereden door een uit een zijweg komende Nederlandse militaire truck, die, waarschijnlijk vanwege de rood-witte vlag van de naderende auto, bleef doorrijden. Alleen door hard remmen had de chauffeur van de minister ternauwernood een ongeluk weten te voorkomen. Toen Anak Agung de militaire chauffeur had gevraagd, waarom hij op een aanrijding aanstuurde, was hem geantwoord: "Wat kan mij dat verdomme".

Een tweede voorval had de minister nog meer gegriefd.

Toen hij n.l. enkele dagen geleden in de Jachtclub in Tandjong Priok, na te hebben gezwommen, een kleedhokje binnenging, hoorde hij iemand in zijn nabijheid de opmerking maken: "Wat doet die Inlander hier?".

Aar het verhaal van deze pijnlijke incidenten knoopte mijn gastheer een beschouwing vast over de Nederlands-Indonesische Unie en de positie van de Nederlandse ambtenaren, die van groot pessimisme getuigde over de levensvatbaarheid van deze Unie en de toekomstmogelijkheden voor Nederlanders in Indonesische overheidsdienst.

Voor zover Indonesië en Nederland gemeenschappelijke belangen te behartigen hadden, werd de mogelijkheid daartoe volgens Anak Agung belemmerd door het optreden van de Nederlanders zelf.

In dit verband noemde de minister ook de Westerling-affaire en sprak hij de verwachting uit, dat het geschil over Irian de nekslag voor de Unie zou betekenen. Hij verklaarde, dat in het bijzonder in Oost-Indonesië de kwestie Irian grote actualiteit bezit, omdat de status van Irian daar sinds de Denpasar conferentie in December 1946 aan de orde is geweest.

Tijdens zijn verblijf op Bali in Mei j.l. was het Hatta opgevallen, dat overal, tot in de kleinste dessa's, opschriften over Irian waren aangebracht en dat hij zo vaak werd ontvangen met de kreet: "Irian", hetgeen de premier aanleiding had gegeven om op te merken: "Ik wou dat Hirschfeld hier was, dan zou hij dit eens kunnen zien." Waren deze demonstraties voorgekomen bij een bezoek van Soekarno, dan had men kunnen denken, aldus de minister, dat hier sprake was van enscenering. In het onderhavige geval was dit echter uitgesloten.

Tenslotte zij aangetekend, dat op de 4 dezer gehouden kabinetszitting door de Sultan is voorgesteld, behalve voor de Molukken, ook voor de Kleine Soenda-eilanden de staat van oorlog af te kondigen. Naar de minister zeide, is dit een van de weinige gebieden van Indonesie, waar het Bestuur nog redelijk functioneert. Het verklaren van de staat van oorlog zou ook hier een chaos in het leven hebben geroepen, in verband waarmee hij zich ten sterkste tegen dit voorstel had verzet en er in geslaagd was de aanneming ervan te voorkomen.